

Archivum: 9/11

A lengyel végrehajtóhatalom fejlődése.

Bronisław Helczyński

Kerek húsz éve mult, hogy a lengyel nép újra kiharcolta magának minden nemzet legértékesebb kincsét, a szabadságot és a saját állami létet, újra ura lett sorsának. Az a feladat állott elő, hogy az új életre ébredt államot a saját belátása szerint rendezze be, hogy alkotmányt adjon neki. Többek között az is a feladatai közé tartozott, hogy pontosan körülírja az állam legnélkülözhetetlenebb orgánumának, a végrehajtóhatalomnak helyét az állam szervezetében.

Az első fejlődési ~~folyamatot~~ ~~szakasz~~ eleve is, mint teljesen ~~átmeneti~~ átmeneti állapotot tekintettük. Pilsudszki, amint 1918. november 10.-én Magdeburgból hazatért és a nemzet egyhangú óhaját követve a legfőbb hatalmat kezébe vette, szükséges volt, hogy a kialakulóban levő lengyel államnak legalább egy átmeneti szervezeti formát adjon. Ezt a lengyel köztársaság legfőbb reprezentatív hatalmáról szóló 1918. november 21-i dekrétummal tette meg. Eszerint a legfőbb hatalom az államfőt, Pilsudskit illette és ő hatalmát az általa kinevezett és neki felelős kormány útján gyakorolta. Ez azonban nemcsak végrehajtó hanem egyben törvényhozó hatalom is volt, tulajdonképpen diktatura: az államfő a kormánytanács határozatai alapján törvényerejű, rendeleteket is kibocsáthatott. De Pilsudszki a diktaturát maga is csak, mint az alkotmányozó gyűlés összeüléséig tartó átmeneti állapotot tekintette. Ennek a gyűlésnek az előkészítése tüstént megkezdődött: már 1918. nov. 28-án választójogi rendeletet bocsátott ki és elrendelte az általános választást.

Pilsudszki az alkotmányozó gyűlést 1919. február 9-re hívta össze, és ebben a legfőbb hatalomról lemondott. A gyűlés 1919. febr. 20-án elhatározta, hogy az államfői tisztelet továbbra is Pilsudskira ruházza, de egyben megállapította azokat az alapelveket is, amely szerint

He

feladat

↓
↓

L k

az államfő hatalmát gyakorolhatja. Ez a határozat - az u.n.1919-es kis-alkotmány - a végrehajtóhatalomnak igen szerény szerepet juttatott. A legfelsőbb szuverén hatalom az alkotmányozó gyűlést illette. Nemcsak az általános törvényhozóhatalom jutott neki, hanem a törvényeket nem az államfő, hanem a gyűlés elnöke, a Sejm-marszáll bocsájtotta ki, az illetékes miniszter ellenjegyzésével, hanem elhatározó volt a befolyása a végrehajtóhatalomra is. Az államfő, akit az alkotmány az alkotmányozó gyűlés határozatainak legfelsőbb végrehajtója névvel illetett, a kormányt csak a gyűléssel egyetértve nevezhette ki és mind ő személyesen, mind a kormány tisztük gyakorlásában a gyűlésnek voltak felelősek.

A második, 1921. március 17-i lengyel alkotmány, ha más fogalmazásban is, de megtartja ezeket az alapelveket, amelyek Lengyelországot parlamentáris demokraciává tették. Ez az alkotmány az állami funkciók megosztásának klasszikus elvén és a hatalmak egyensúlyának elméletén nyugodott. De ebből az elméletből az alkotmány gyakorlatilag keveset tartott meg: a tulsuly a törvényhozó hatalomnak jutott. A végrehajtóhatalom szervei, az államfő és a kormány, több szempontból függő viszonyba jutottak. Az elnököt, a két kamara tagjaiból álló nemzetgyűlés választotta és ez már megválasztására is rányomta a függőség bélyegét. A sejm /országgyűlés/ alkotmánysértés vagy más bűncselekmény miatt az állambíró elé állíthatta. Ez bizonyítéknyilván csökkentette tekintélyét a nemzet előtt. Mindenek előtt pedig az kötötte meg a kezét, hogy hatalmát csak az országgyűlésnek felelős kormány által gyakorolhatta és gyakorlatilag nem volt lehetősége arra, hogy a kamarákat idő előtt feloszlassa. A kis-alkotmánynak csak két kinövés tünt el: az elnök a törvényhozás előzetes megkérdezése nélkül hívhatta meg a kormány tagjait és elnyerte a jogot, hogy aláírásával megerősíthesse a törvényeket és elrenelje kihirdetésüket. De ezek a helyzetten gyakorlatilag keveset változtattak. Az országgyűlés a nemtetsző

kormány egyszerű szavazattöbbséggel bármikor megbuktathatta és ezzel végeredményben kényszerítette az elnököt az országgyűlés kivánságának megfelelő kormány kinevezésére. A vétőjog nem illette meg, sőt alkotmányjogi kötelessége volt az országgyűlés által alkotott törvényeket aláírni és közzétenni.

Az 1921-es alkotmányban a legiszlatív hatalom tulsulya azonban nem az alkotmányozó gyűlés határozatainak véletlen eredménye, ~~is~~ teljesen szándékolt megoldás. Mik voltak az okai annak, hogy a végrehajtó hatalom szerepét mind a "kis" mind pedig az első "nagy" alkotmány ennyire megszorította?

Mindenekelőtt ez a megoldás megfelelt a független Lengyelország utolsó évszázadaiból eredt hagyománynak, az u.n. "arany szabadság" és az abszolút hatalomtól való félelem tradíciójának. Az akkori végrehajtó hatalom fejének, a királynak hatalma jelentősen gyengébb volt az országgyűlés hatalmánál. Tudvalévő dolog, hogy a korábbi Lengyelország ^{vesztett} épp az arany szabadság kinövései ~~akozták~~ de az alkotmányozó gyűlésben az volt ~~a nézet~~, az volt a vélemény, hogy az utolsó, 1791 május 3-iki lengyel alkotmány ezeket a kinövéseket megszüntette. Ez az alkotmány, amelyet hazafias szándékkal az állam megmentésére alkottak, úgy szerepelt, mint a királyság utolsó fénysugara, és a közvélemény szerint csak azért nem volt képes az országot megmenteni, mert túl későn jött létre. Mivel pedig az új alkotmány - ahogy azt gyakran emlegették és ami igaz is, - lényeges pontjaiban e régi alkotmányban gyökerezett, ez a megoldás politikailag éppugy, mint történetileg helyesnek látszott.

A másik ok pedig a világháború utáni hangulat volt. A háborút a parlamentáris demokrációk nyerték meg és a többé-kevésbé abszolutisztikusan vezetett monarchiák mindkét oldalon - gondoljunk csak az orosz császárságra - elvesztették. Ebből szinte egyhanguan azt a következtetést vonták le, hogy a demokratikus parlamentáris államforma biztosítja a legerősebb ellenálló képességet. Így tudatosan utánozták a francia alkotmányt, az 1791-es lengyel alkotmányon kívül, amiből csak bizonyos elvek voltak átvehetők, de nem az állami szervezet

10
elavult formája. Ezekhez még egy meggondolás járult hozzá: a régi Lengyelország liberális alkotmánya veszélyes lehetett abban az időben, amikor mindegyik szomszédja hatalmas hadsereget tartott és amikor a világpolitikában a háború nem ultima ratio hanem prima ratio volt. Most azonban a Népszövetség védelme alatt az örök béke korszakának kellett következnie, a háborút ünnepélyesen megengedhetetlennek jelentették ki és egyszerűen örökre száműzték, hogy az emberiség ezentúl békés nyugalomban élvezze a szabadság áldásait.

Vegyük még ezekhez, hogy Lengyelország az utolsó másfélszáz évben csak idegen végrehajtóhatalmat ismert amely a nemzeti öntudatot mindig elnyomta. Minél erősebb volt az a hatalom, annál erősebb ~~politikai~~ ~~hatalom~~ lett az elnyomatás is. Ezzel szemben az elnyomás bizonyos fokú enyhülését mindig az ország felosztásában résztvevő államok parlamentjeinek lehetett köszönni. Végül pedig Pilsudski József egyéniségének is része volt a végrehajtóhatalom gyengítésére törekvő irányzatban /?/ Pilsudski vezére volt a nemzeti forradalmi mozgalomnak, amely már a békében szabadságharcra készítette elő a lengyel népet és felkeltette lelkesíteni eszméiért és egyéniségeért az egész ifjúságot. De az alkotmányozó gyűlés legtöbb tagja - akik a korábbi törvényes pártokhoz tartoztak - soha sem tekintette őt vezéréül, sőt hatalmas egyénisége iránt bizonyos bizalmatlansággal viseltetett. A régi félelem az abszolút uralomtól ismét felújult. Igaz, hogy ez a félelem sokkal indokoltabb volt Pilsudskival, mint a XVII. XVIII. század királyaival szemben, akik közül egyik sem mert volna felvenni a harcot, hogy az állam érdekében a végrehajtóhatalom megfelelő megerősítését elérje.

De ebben az időben ~~ez az új~~ félelem is tulzottnak látszott. A nagy marsall az alkotmány hatálybelépte után visszahúzódott, visszavonult a magánéletbe. Az alkotmány megteremtői teljes nyugalomban láthattak programjuk megvalósításához, ~~de~~ ezzel ~~el~~ ~~t~~ ~~u~~ ~~l~~ ~~l~~ ~~o~~ ~~t~~ ~~t~~ ~~e~~ ~~k~~ az eredeti céljukon. A törvényhozás tulsulya fatális törvényszerűséggel parlamenti abszolútizmussá fajult. Mivel az országgyűlésben nem volt kimondott többségi párt, állandó és erős kormány nem tudott megalakulni

és a parlamentnek csak ahhoz volt ereje, hogy minden teljesítőképes kormányt megbuktasson. A nagy kérdésekről csak vitatkozni tudott, megoldásukra képtelen volt. Nem elégedett meg a törvényalkotással, a kormányzásból is részt kért. Pedig még törvényhozó feladatainak sem tudott megfelelni: kénytelen volt 1924-ben a végrehajtó hatalomnak rendkívüli felhatalmazást adni és ~~csak így volt lehető~~ a pénzügy reformjának és az államháztartási egyensúly helyreállításának, súlyos problémáinak megoldásáért. De a törvényhozó hatalomnak ez az időleges és részleges átengedése nem akadályozta a törvényhozást, hogy ugyanakkor a kormány folyó ügyintézésébe be ne avatkozzék. Mindenekfölött pedig egy kormány sem érte el, hogy a parlament megadja neki a valódi kormányzáshoz szükséges törvényes hatáskört. Épp a Közigazgatástudományi Intézet igazgatója, akinek meghívásomat köszönhetem, mutatta ki, hogy a modern államnak határozott, tevékeny és nagy hatáskörű kormányra van szüksége, hogy sokoldalú és bonyolult feladatait eredményesen megoldhassa. A lengyel végrehajtóhatalom ebben a korban pedig nem rendelkezett ilyen megfelelő hatáskörrel. Sőt, az országgyűlés épp azon fáradozott, hogy egyrészt a maga hatáskörét megőrizze és kiterjessze, másrészt, hogy a kormány működését szigorú törvényi normákkal anyira megszorítsa, hogy az ~~egy~~ ^{egy} es állampolgár számára az alanyi jogoknak minél nagyobb körét biztosítsa. Találó erre az a megjegyzés, hogy a törvényhozás csak az állampolgár jogaira volt tekintettel, az egyesnek a népközösséggel szemben fenálló kötelességeire nem.

Ennek az állapotnak, amely az államhatalom megsemmisülésével, sőt az állam felbomlásával fenyegetett, végül Pilsudski marsall vetett véget az 1926. májusi államcsinnyel. Pilsudski az államcsiny főcéljául olyan alkotmány létrehozását tűzte ki, amely a kormánynak, a végrehajtó hatalomnak megadja a szükséges erőt, hogy az államot irányíthassa és természetesen kormányozza. De úgy határozott, hogy ezt a célt, hogy lépésről-lépésre valósitja meg. Először csak a fenálló alkotmány részleges módosítását vitte keresztül az 1926. aug. 2-iki alkotmánynovellával. Ez jelentősen erősítette a végrehajtóhatalom állását azzal, hogy az elnök megkapta a házfelosztás jogát és bizonyos feltételek mellett törvényerejű ren-

deleketet bocsáthatott ki. Továbbá a költségvetés megszavazása terén különleges tárgyalási eljárást vezetett be. Eszerint a parlament köteles volt a költségvetést az alkotmányban megszabott határidőn belül megállapítani, ellenkező esetben a kormány költségvetési javaslata törvényerőre emelkedett. Emellett ^{az} egy alkotmánynovella bizonyos fokig megnehezítette azt, hogy a kormányt bizalmatlansági szavazattal távozásra lehessen kényszeríteni.

Az államcsinyé és az alkotmánynovella teljesen megváltoztatta a végrehajtóhatalom helyzetét. Az eddigi szuverén országgyűlés 1928-ig megbízatásának lejártáig folytatta ugyan működését, de hogy mennyire megváltozva azt minden leírásnál jobban világítja meg egy hiteles anekdóta: Egy Lengyelországban tartott nemzetközi kongresszuson valamelyik külföldi politikus a lengyel politikai rendszer iránt érdeklődött egyik miniszterünkénél. Ugy hallotta, hogy a lengyel kormány állása igen biztos és ebből arra következtetett, hogy a kormányt erős parlamenti többség támogatja. "Nem - felelte a miniszter - mi csak egy szavazattal vagyunk az ellenzékénél erősebbek." - "De hogyan lehetséges, hogy egyetlen szavazattöbbség biztosítja a kormány állását?" - "Roppant egyszerűen - válaszolta a miniszter - mert ez az egy szavazat Pilsudski marsallé."

Az új rendszer először csakugyan a marsall személyes tekintélyén alapult, de ő maga arra törekedett, hogy személyes befolyása nélkül is állandóvá tegye. Erre egészen sajátos módszert választott. Bár az alkotmánymódosítás sem okozott volna nehézséget, előbb a közvéleményt, majd a közönséges törvényhozást változtatta meg és csak végül vette sorra az alkotmány megfelelő módosítását.

Elsőször is szükséges volt, hogy kiküszöbölje azokat a pszichológiai indítékokat, amelyek a parlamenti abszolutizmus, 1918/19-es győzelmét elősegítették. A marsall, a lengyel nemzet nagy nevelője beszédeivel és cikkeivel egyrészt elméleti oktatásban részesítette nemzetét, másrészt az egyes problémák megoldásával gyakorlati utmutatásokat is adott. Az említett beszédei és cikkei tulajdonképpen a későbbi alkotmánymódosítás egész programját magukban foglalják. Egy momen-

tum különösen szembeszökő: hiába keresnénk a marsall műveiben aféle doktrínát, hogy a lengyel államot egy elméletileg tökéletes minta képeire kellene átformálni. A marsall minden megfontolása olyan tapasztalatokon alapul, amelyeken maga a lengyel állam keresztülment. Az alkotmánymódosítás céljául a legfőbb állami szervek eredményességének /efficiency/ biztosítását tűzte ki. Egyik cikkében olvashatjuk: Az állam központi három mozgatója között találjuk az elnököt, aki csak egy ember; a kormányt, ^{amely} aki már 14 és a sejmét és a szenátust, amelyek már 600 tagból állanak. Ha ezeket a számokat mérlegeljük nyilvánvaló a következtetés, hogy más látatja van annak a munkának, amit a sejm és a szenátus végez. Később pedig azt írja: Ha az alkotmány javítására törekszünk, meg kell találnunk a munkamegosztás kulcsát, hogy véget vessünk az örökös hatásköri túllépéseknek, és hogy az állam legfőbb mozgatóerői zavartalanul fejthessék ki hatáskörükben tevékenységüket.

*U a kormány
a kijelentés
ellenes legalt*

~~A kormány hatásköréről az volt a marsall felfogása hogy azt ki kell terjeszteni!~~ A parlamentnek csak azok a jogterületek maradjanak, amelyek valóban törvényi szabályozást kívánnak, a kormányt pedig ~~az~~ illesse meg a hatalom, hogy a többi kérdéseket rendeletileg szabályozza. Csak így felelhet meg a kormány működése, a "technicizmusnak" ~~csak~~ így elégítheti ki a modern élet kívánalmait és csak így tud azokhoz gyorsan és jól hozzáidomulni. Minden olyan kérdés, ami a kormányzás technikájával függ össze, a kormányt kell, hogy megillessen, erre sem az elnök, sem pedig az országgyűlés nem hivatott.

A marsall pedagógiai tevékenysége, amellyel az európai politikai helyzet változásait is felhasználta, hogy rámutasson az erős államszervezet és a tetterős végrehajtóhatalom kiépítésének szükségére, teljesen megváltoztatta a közvéleményt és a politikai ~~helyzetet~~.

Csak azután tette meg a marsall reformtevékenysége második lépését: ~~az~~ törvényi felhatalmazás alapján hosszú sorát bocsátotta ki olyan rendelkezéseknek, amelyek mind a végrehajtóhatalom ujjszervezését és a közigazgatás hatáskörének kiterjesztését célozták.

1926. előtt a testületi szervezet^ű minisztertanács elnöke csak primas inter pares volt. Ettől kezdve azonban a marsall, aki mint hadügyminiszter minden kabinetnek tagja volt és többször a miniszterelnöki tisztelet is maga töltötte be, lett a kormányzat tulajdonképpeni vezetője. De amikor formálisan más is volt a miniszterelnök, állása nem volt secundus inter pares. A többi miniszterekkel szemben ő a kormány tényleges feje és vezetője, az ő kezében központosul az egész állami közigazgatás.

Hasonló fejlődésen ment keresztül a tartományi igazgatás is. Azelőtt a legtöbb szakminiszterium saját tartományi szervekkel rendelkezett, most ezek szinte kivétel nélkül a tartományi igazgatás feje, -
a Vajda ill. starosta - alá kerültek. És azokban az esetekben is, amikor valamelyik szakigazgatás megtartotta önálló tartományi szervét, ezekkel szemben a vajdát, ill. starostát messzemenő hatáskör illette meg. Teljes szigorral véghezvitték azt az elvet, hogy a központi kormányt csak a vajda, ill. starosta képviselheti.

A személyzeti és szervezeti politika számára a miniszterelnök személyes vezetése alatt a miniszterelnökségen külön iroda alakult.

De nemcsak a közigazgatás szervezete változott meg, jelentős változást szenvedtek a közigazgatási jog anyagi szabályai is. Felhatalmazási törvények - mondhatni blanketta-törvények - egész sora adta meg a kormánynak a lehetőséget, hogy a közösség érdekében gyorsan és hatásosan közbeléphessen.

Igy a kormány abba a helyzetben jutott, hogy valóban tudott kormányozni, - megkapta azt a felszerelést és szervezetet, amelynek birtokában kidolgozhatta az egész nemzeti élet és különösen a nemzetgazdaság átépítésének tervét, megalkothatta ~~ezt~~ ehhez szükséges szervezési szabályokat, hogy a kidolgozott terveket végre is hajtsa, összhangba tudja hozni az egyes szervek ~~létezésük~~ működését és ellenőrizze a terv véghezvitelét.

Az utolsó lépés volt, hogy a végrehajtó hatalom állásában létrejött változás állandósuljon is. Ez pedig

bizalmát élvezzi, állása igen erős. Tekintve, hogy

az 1935. ápr.23-iki alkotmányban következett be. Egyben ez az utolsó állami irat, amit az akkor már súlyos beteg marsall aláírt.

Előadásomnak e részénél bizonyos teoretikus nehézségeket kell áthidalnom. T.i. az új alkotmány egyáltalán nem ismeri a végrehajtóhatalom fogalmát. Elhagyja a hatalmak háromfelé osztásának klasszikus rendszerét. Csak egy és egységes állami hatalmat ismer, amely a köztársaság elnökének kezében összpontosul. Ezt a legfelsőbb és egyetlen hatalmat az elnök természetesen önállóan és személyesen csak bizonyos irányokban gyakorolhatja. Ezek az ugynevezett prerogatívák az elnöknek nagyfontosságú személyes jogai, mert lehetővé teszi számára a különböző állami szervek mozgásbáhozatalát, tevékenységük összehangolását. Az államhatalom további részét azonban az elnök egyes szervei segítségével gyakorolja. Ilyenekül ismeri az alkotmány a kormányt, a sejmet, a szenátust, a hadsereget, a bíróságokat és az állami ellenőrzést.

Egészben véve mondhatjuk, hogy az új rendszer kormánya megfelel a klasszikus végrehajtóhatalom ~~kormányának~~ fogalmának, a sejm és a szenátus a törvényhozásnak és a bíróságok az igazságszolgáltatásnak. Az állami ellenőrzés megvolt a klasszikus rendszerben is, de többnyire a törvényhozás alá rendelve, a hadsereg állása azonban példanélkül való a parlamenti demokráciákban, ahol mindenütt egyszerűen a végrehajtóhatalom alá van vetve. Mostani állása inkább a háboru előtti monarchiákban elfoglalt helyzetére emlékeztet, ahol közvetlenül az uralkodó alá volt rendelve és a végrehajtó és törvényhozó hatalom csak bizonyos szempontok szerint gyakorolhatott rá befolyást.

Ennek előrebocsátása után, azt hiszem, úgy követem legcélszerűbben előadásom ~~folyamát~~ fonalát, ha a kormánynak az új állami szervezetben elfoglalt szerepére szoritkozom. Ez jelentősen nagyobb, mint az 1921.évi alkotmányszerinti állapot sőt túlhaladja az 1926-os novella teremtette helyzetet is. A kormányzat ugyan teljesen alá van rendelve az elnöknek, aki bármikor megvonhatja a megbízatást, de ameddig az elnök bizalmát élvezzi, állása igen erős. Tekintve, hogy

nehezen képzelhető el olyan helyzet, hogy az elnök olyan kormányt hagyjon meg hivatalában, amelyben nincs bizalma, gyakorlatilag ez a módszer biztosítja az országnak, hogy állandóan tetterős kormány vezetése alatt álljon. A sejm ugyan a kormány feletti ellenőrzés gyakorlása közben követelheti a kormány, vagy xxx egy miniszter eltávolítását, de ez csak a sejm rendes 4 hónapos ülésszaka alatt történhet. Ezt a határozatot az elnök elfogadhatja, de módjában áll megvárni a szenátus állásfoglalását. Ha ez nem hoz a sejm-mel azonos határozatot, úgy a sejm határozata hatályát veszti. Ha a két határozat meg is egyezik az elnöknek még mindig módjában áll az országgyűlést feloszlathatni, ha a határozatot nem óhajtja elfogadni. Könnyű belátni, hogy ilyen módszer mellett nem lehetséges a bizalom könnyelmű ~~el~~ megvonása.

A törvényhozás azzal sem akaszthatja meg a kormány munkáját, hogy a költségvetés tárgyalását elnyújtja. Az alkotmány igen szigorú határidőket tűz ki a költségvetés megállapítására. Ha ezeket a törvényhozás nem tartja be, az elnök a kormány javaslatát törvényerővel teheti közzé.

A törvényhozásnak módja van a neki meg nem felelő kormány munkáját megnehezíteni, ~~hogyha~~ ^{ha} nem is támadja meg nyíltan, ^{ha} a kormány általa benyújtott és tervei keresztülvitelére szükséges javaslatok tárgyalását elhuzza, vagy azokat leszavazza. De ezt a politikát sem üzheti könnyelműen, csak akadékoskodási szándékból, mert az elnök a munkaképtelen sejmet, vagy szenátust bármikor feloszlathatja.

Emellett az alkotmány az elnöknek ill. a kormány ⁽¹⁾nak a törvényhozás terén is bizonyos önálló hatáskört biztosít. Így mindenekelőtt a kormány szervezetére a közigazgatásra és a hadseregére vonatkozó jogszabályok csak rendeleti formában adhatók ki. Ezzel minden ami a kormányzati, ill. közigazgatási tevékenység technikai megoldására vonatkozik, kikerült a parlament befolyása alól. Továbbá az elnök kevés kivétellel a törvényhozás minden területére vonatkozólag kibocsáthat rendeleteket a házfeloszlathatás ideje alatt, különös törvényi felhatalmazás alapján pedig az országgyűlés megbízatása idején is.

Különös állást biztosít az alkotmány a kabinetben a miniszterelnöknek: Ha névleg nem is, de ténylegesen kancellári jogokat gyakorol. Az alkotmány előírja, hogy csak ő képviseli és vezeti a kormányt és ő szabja meg az állam által követendő politika alapelveit. Már nem primus inter pares, hanem felérendeltségi viszonyban áll társaival. Széles hatáskörét a miniszterelnökség útján gyakorolja. Ez a közvetlenül a miniszterelnök alá rendelt szerv bizonyos fokig az állami igazgatás vezérkarául szolgál.

Ezzel végére értünk fejtegetéseinknek. Az elmúlt 20 év alatt Lengyelországban a végrehajtóhatalom szerepe jelentős fejlődésen ment keresztül. Egy három hónapos átmenet után, amikor a végrehajtóhatalom csak azért volt viszonylag erős, mert törvényhozás egyáltalában nem volt, az executiva tekintélye és hatalma a parlamenti demokrácia - mondhatni parlamenti abszolutizmus - alatt mélyre süllyedt. Pilsudski marsall az új Lengyelország megteremtője látta meg, hogy a változó külpolitikai helyzet mellett milyen veszélyeket rejt magában és egyszer - smindenkorra végét vetette.

Az általa teremtett új rendszer nem felel meg az eddigi közjog egyik meghatározásának sem, sem parlamenti demokrácia, sem diktatura, sem pedig nem totális állam. Emögöttik szervezett demokráciának, vagy autoritár rendszernek. Nem kívánom boncolni azt az elméleti kérdést, hogy definiálható, vagy nevezhető ez a rendszer. Csak egyet szeretnék megállapítani: az új alkotmány megadja a lengyel nemzetnek azt az államformát, amely lehetővé teszi, hogy minden ereje - kulturája, gazdasága, pénzügyi és hadereje - egyképpen kifejlődhessen és módot nyújt egy határozott, de körültekintő külpolitika folytatására. Természetesen az államforma nem az egyetlen elhatározó tényező. Nálunk éppugy, mint másutt az embereken fordul a kérdés, akik ezt a keretet tevékenységükkel kitöltik. Büszkék lehetünk rá, hogy államunk élén férfiak állanak, akik mindig megtalálták a módját, hogy nemzetünk tekintélyét és jó nevét öregbítsék a világ előtt.